

**Rozpuštění Dělnické strany – Rozsudek
Nejvyššího správního soudu č.j. Pst
1/2009**

Kritická právní teorie, jaro 2011

Vypracoval: Martin Šlampa, 348129

Shrnutí skutkového stavu

Návrh na rozpuštění Dělnické strany (dále též jen „DS“) byl podán vládou dne 23.9.2009. Ve svém návrhu vláda namítá především to, že celý program DS stejně tak jako veřejné projevy jejích čelních představitelů a další aktivity strany jsou postaveny na odkazech na národní socialismus „hitlerovského typu“ a že celkově působení DS je hrozbou pro demokracii.

Podle zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích může vláda podat návrh na rozpuštění politické strany (dále jen „zákon“), pokud strana porušuje některá z ustanovení § 4 tohoto zákona. V případě DS vláda tvrdí, že porušuje ustanovení § 4 písm. a), d), tedy že DS porušuje ústavu a zákony a jejím cílem je odstranění demokratických základů státu a že její program a činnost ohrožují mravnost, veřejný pořádek a práva a svobodu občanů. Toto pak vláda dokládá tím, že poukazuje na některé části programu DS, jejich veřejná prohlášení a celkovou orientaci strany.

Program DS například požaduje „zavedení určování národnosti obyvatel republiky a jejího potvrzení do rodných a křestních listů, rovněž i občanského průkazu“ a v tomto smyslu chce změnit Ústavu ČR.

Ve spojení s údajnou rasistickou orientací strany je tento požadavek vnímán jako prostředek k potlačování základních lidských práv a svobod příslušníků některých národností či ras, proti kterým se DS trvale vymezuje. Realizace těchto návrhů by podle vlády byla v rozporu s články 3 odst. 1 a čl. 10 Listiny. Za protiústavní vláda považuje také ty body programu DS, které požadují znovuzavedení tzv. domovského práva a které jsou směřovány proti přistěhovalcům. A požadavek DS přiznávat určité sociální výhody jen lidem české národnosti vidí vláda jako rozporný s čl. 24 Listiny. Přičemž dle návrhu vlády nejde pouze o „prázdná“ prohlášení mající pouze proklamativní charakter, DS svou činností skutečně usiluje o jejich naplnění a tudíž o porušení Listinou zaručených lidských práv.

Tuto aktivní stránku hrozby, kterou DS představuje pro demokratický řád, dokládá vláda napojením DS na různé extrémně pravicové organizace typu Národní odpor a angažováním DS v demonstracích v Litvínově na podzim 2008, které měli zcela jednoznačně násilný a rasistický charakter.

Vytvořením Ochranných sborů (OS) pak podle vlády DS porušila § 5 zákona a čl. 5 Ústavy. OS působily především v protiromských akcích v Litvínově, Krupce i jinde a její příslušníci trvale pracovali na probouzení strachu v členech romské komunity a na vytváření sociálního napětí.

Dále návrh pokračuje důkazy o propojení DS s různými neonacistickými organizacemi, následuje detailnější popis veřejných akcí DS a osobních charakteristik představitelů DS.

DS se k návrhu vyjádřila tak, že navrhuje jeho zamítnutí. Prohlašuje, že je legálně vzniklou politickou stranou, řádně registrovanou Ministerstvem vnitra. DS spatřuje svou činnost v silné kritice vlády a celého současného „systému“, což je jejím demokratickým právem. Její působení je údajně zcela v souladu s Ústavou a zákony, přestože mnohé z nich kritizuje. Dále tvrdí, že nenese zodpovědnost za chování lidí, kteří se účastní jejích mítinků, přičemž prohlašuje, že někteří výtržníci byly schválně najatí placení provokatéři, jejichž cílem bylo zdiskreditovat DS.

K tvrzení návrhu, že se DS hlásí k odkazu nacismu, uvádí, že se jedná o lživé tvrzení a že i symbolika strany v žádném případě nepřipomíná symboly používané NSDAP. DS dále popřela, že porušuje Ústavou zaručená práva, její činnost prý naopak vede k rozšíření a prohloubení demokracie a snaží se

propagovat důsledné dodržování zákonů všemi občany. Projevy představitelů DS, které mají dokládat její rasistický a nedemokratický charakter jsou prý vytrženy z kontextu a překroucené. Co se týče OS, jedná se podle vyjádření DS o neozbrojenou organizaci, jejímž cílem je ochrana členů strany při stranických shromážděních.

Ohledně tvrzené spolupráce DS s různými neonacistickými organizacemi, DS jakékoliv propojení popírá, přičemž poukazuje na to, že je absurdní dávat jí za vinu, že se od těchto organizací dostatečně nedistancovala, protože stejně tak se nijak veřejně nedistancovala například od parlamentních politických stran a přesto s nimi nemá nic společného a hluboce s nimi nesouhlasí.

K většině veřejných akcí, na něž ve svém návrhu poukazuje vláda, DS uvádí, že nebyla svolavatelem a že tudíž nenese odpovědnost za to, co se na těchto akcích stalo.

Závěrem svého podání DS shrnuje, že vláda jako navrhovatelka neprokázala existenci důvodů pro rozpuštění DS a že její návrh by měl proto být soudem zamítnut.

Analýza argumentů soudu

NSS rozdělil své posouzení věci do několika oddílů, na začátku připomněl právní rámec pro rozpuštění politické strany, dále se věnoval programu DS, nacionálnímu socialismu jako takovému, následně zkoumal Ochranné sbory DS, propojení DS s dalšími tzv. ultrapravicovými organizacemi a na závěr zhodnotil veřejné akce, kterých se DS účastnila. Ze všech těchto dílčích zjištění poté NSS vyvodil závěry ústící v konečné rozhodnutí o rozpuštění DS. Stejně tak jako je velmi přehledně členěno celé složité rozhodnutí NSS, tak bych se já rád na následujících řádcích pokusil stručně a přehledně popsat a analyzovat nejdůležitější argumenty, kterými NSS svůj konečný verdikt podepřel.

V článku 228 rozhodnutí NSS uvádí čtyři podmínky, které musí být kumulativně splněny, aby mohla být politická strana rozpuštěna. Jsou to tyto podmínky:

„1) zjištěné chování politické strany je protiprávní,

2) je této straně přičitatelné,

3) představuje dostatečně bezprostřední hrozbu pro demokratický právní stát a

4) zamýšlený zásah je přiměřený sledovanému cíli, tzn. není narušena proporcionalita mezi omezením práva sdružovat se v politických stranách a zájmem společnosti na ochraně jiných hodnot.“

Zároveň soud připomíná, že činnost politických stran „*má pro zastupitelskou demokracii nezastupitelný význam*“ (což považuji za velmi povedenou slovní hříčku, kterážto jako mnohé další detaily podtrhává vysokou úroveň písemného odůvodnění tohoto rozsudku) a že pokud má dojít k zásahu do svobody sdružovat se v politických stranách musí být tento zásah skutečně nezbytný pro ochranu samotného demokratického zřízení.

Dále soud uvádí, že vláda jako navrhovatel nese důkazní břemeno ve věci prokázání neslučitelnosti činnosti politické strany s některými ustanoveními § 4 zákona a že soud je jejím návrhem vázán (toto

je jednoznačně odkaz na předchozí rozhodnutí ve věci návrhu na rozpuštění DS, kdy vláda zpracování návrhu zcela podcenila a myslela si, že za ni všechno udělá soud).

Soud připomíná, že vláda má k dispozici dva nástroje v případě, že má za to, že některá politická strana vybočuje z linie slučitelné s demokratickým zřízením – kromě návrhu na rozpuštění je možné podat také návrh na pozastavení činnosti strany. Při rozhodnutí zda sáhnout k přísnějšímu či mírnějšímu postihu je nutno vzít v úvahu intenzitu porušování pravidel stanovených zákonem stejně tak jako kontinuitu či jednorázovost tohoto porušení. K rozpuštění politické strany jako k nejzávažšímu zásahu do svobody sdružování by mělo dojít jen, pokud danou stranou vyvíjená činnost je v silném rozporu s § 4 zákona a tyto protiprávní zásahy jsou trvalého charakteru a je velká pravděpodobnost, že budou pokračovat do budoucna ve stejné nebo dokonce zvýšené intenzitě.

Co se týče programu DS, vláda tvrdila, že porušuje ustanovení § 4 písm. a) a d) zákona. Soud zkoumal postupně jednotlivé body programu, které měly být dle návrhu vlády rozporné se zákonem. Nejdříve se zabýval požadavkem určování národnosti obyvatel a souvisejícími programovými body, podle kterých by mělo být na základě takto určené národnosti rozhodováno o přidělování různých sociálních benefitů, přičemž by měli být zvýhodňováni občané české národnosti. Soud v této souvislosti neuvěřil DS, že určování národnosti obyvatel by mělo pouze evidenční charakter a svůj závěr odůvodnil tím, že samotný program DS navrhuje spojování pouze české národnosti s určitými právy. Tvrzení DS, že v tomto bodu svůj program změnila a že se jedná o spojování určitých práv nikoliv s českou národností ale s českým občanstvím (což je z pohledu mezinárodního práva přijatelné), vzal soud za neprokázané.

Další programové body DS, které se ostře vymezovali proti uprchlíkům a mimo jiné obsahovaly výroky typu „*Nechceme být žumpou Evropy*“ apod., zhodnotil soud jako xenofobní, přičemž xenofobii definoval jako odpor ke všemu cizímu a vytváření strachu z těchto cizích vlivů a pocitu nutnosti proti nim bojovat. V programu DS je podle soudu xenofobie patrná právě z bodů týkajících se cizinců, ale také z postoje k homosexuálům, kde soud sice připustil, že se jedná o velmi kontroverzní téma, ale kriminalizace homosexuality navrhovaná DS je zcela jasně xenofobní a neslučitelná s demokratickým prostředím. V dalších bodech programu se pak dle soudu objevovaly stopy rasismu („*cikáni ze Slovenska*“).

K DS požadovanému znovuzavedení domovského práva soud uvedl, že naráží na katalog lidských práv v ČR respektovaných a ztotožnil se tedy v tomto bodu s vládou.

Soud se zabýval i dalšími programovými body, například požadavkem na zpřísnění vězeňství, a jako celek označil program DS jako populistický, xenofobní, homofobní, šovinistický a rasistický. Zároveň ale soud přidal klíčové konstatování, že samotný politický program strany, byť takový, který je možno označit výše uvedenými přívlastky, může sice vést k obavám, ale sám o sobě nemůže být důvodem k rozpuštění politické strany. V této souvislosti soud upozornil na to, že i mnohé parlamentní strany vykazují populistické rysy a při posuzování zákonnosti politické strany nejsou ani tak důležité programové proklamace jako skutečná činnost strany. Proto se dále zabýval naplňováním programu DS.

U faktických projevů strany soud musel řešit obtížnou otázku přičitatelnosti různých akcí a projevů přímo straně. Soud zaujal stanovisko, že straně je nutno přičítat i projevy jejích představitelů nebo názory prezentované ve stranickém tisku, pokud odpovídají proklamovaným cílům strany. Argument

DS, že se jedná jen o osobní názory fyzických osob, soud nepřijal. Tyto projevy spolu s těmi jednoznačně straně přiřítelnými, jako jsou například předvolební spoty, pak soud hodnotil; vycházel především z policejních zpráv, článků v Dělnických listech a na internetu. Soud pak odcitoval mnoho částí článků a projevů představitelů DS, jejichž společným jmenovatelem bylo šíření nenávisti proti Romům, Vietnamcům, židům a přistěhovalcům. Tyto skupiny jsou líčeny jako nepřítel, který v podstatě může za všechny problémy „českých lidí“ od nezaměstnanosti a chudoby, přes drogy až po kriminalitu. Objevují se také časté verbální útoky proti homosexuálům, kteří jsou vykreslováni jako sexuální devianti, kteří by měli být postaveni mimo zákon.

Ve světle zjištění učiněných analýzou projevů představitelů a sympatizantů DS v tisku a na mítinzích strany se soud znovu podíval na výše zmíněné body programu DS a konstatoval, že se nejedná o pouhé označování palčivých sociálních problémů kontroverzními názvy, ale o záměrné šíření nenávisti proti určitým skupinám obyvatelstva vymezených buď na základě etnických, národnostních či náboženských rysů (popřípadě na základě sexuální orientace). Program DS dle názoru soudu jednoznačně směřuje k porušování základních práv a svobod a toto ideologické směřování strany je v čase stabilní a neměnné.

Dále se soud zabýval vládou tvrzenou návazností DS na hitlerovský nacionální socialismus. O tom, že DS používala k charakterizaci sebe sama slov národní a sociální (a konzervativní) nebylo sporu, soud se však zaměřil na to, jakým obsahem je tato terminologie stranou naplňována (neboť samotné pojmy „národní“ a „sociální“ mohou v rozdílných kontextech nabývat velmi rozdílných významů).

Na tomto místě soud provedl důkaz odborným stanoviskem Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, podle kterého šíření nenávisti k „nečeským“ skupinám lidí představuje samotné jádro DS, bez něž by ztratila svůj *raison d'être*. Podobnost s nacistickou NSDAP je pak spatřována jednak v obecné rovině ve vytváření nepřítelů národa, kterému je připisováno původcovství všeho zla, a proti kterému je tedy nutno bojovat, ale také třeba v požadavku DS na právní vymezení etnických skupin, což byl i první krok NSDAP vedoucí ve finále až k největší genocidě v dějinách lidstva. Odkazy na NSDAP jsou spatřovány také v symbolice používané DS. Národní socialismus v podání DS je dle tohoto odborného vyjádření „*radikálním, antiglobalizačním, korporativistickým programem silného státu, kombinovaným s xenofobními a rasistickými výpady*“, což je velmi blízké nacistické ideologii.

Podobnost DS s hitlerovským nacismem vyplývá i z dalšího soudem provedeného důkazu, kterým byl znalecký posudek Ústavu kriminalistiky a forenzních disciplín VŠ Karlovy Vary.

Soud oba výše zmíněné posudky opět hodnotil v souvislosti se zjištěnými a DS přiřítelnými projevy a články a dospěl k závěru, že DS ve svém programu a projevech navazuje na hitlerovskou nacistickou ideologii.

Samostatně se soud věnoval problematice symboliky DS. I v této oblasti bylo soudem provedeno dokazování několika znaleckými posudky, na základě kterých bylo soudem shledáno, že symboly užívané DS zřetelně odkazují na symboly německého nacionálního socialismu, případně neonacismu.

Samostatnou kapitolou v rozhodnutí bylo zhodnocení činnosti Ochranných sborů (OS) DS, které byly dle vyjádření DS vytvořeny k ochraně pokojného průběhu stranických akcí, ale kterým vláda vytkla, že

(přes prohlášení DS tvrdící opak) jsou často ozbrojené a DS je vysílá do problémových lokalit, kde mají za cíl zcela v duchu programu DS především vzbuzovat strach v příslušnících romského etnika.

Ke svému tvrzení vláda poskytla jako důkazy některé články ze zdrojů DS, které se zabývaly působením OS v Krupce, v Litvínově (Janov) a Postoloprtech a vzhledem k použité rétorice, kdy se ve člancích hodnotících tyto akce objevují výrazy jako „konečné řešení“, „nepřizpůsobivým v Postoloprtech zvoní hrana“ nebo „cikánský mor“, soud vzal za prokázané, že cílem DS při nasazování svých OS do těchto akcí bylo vyvolání rasové nesnášenlivosti. Dále soud provedl důkazy policejní zprávou a výslechem svědků, na základě kterých soud konstatoval, že bylo prokázano, že pořadatelskou službu na shromážděních DS zajišťovali nezřídka osoby spojené s českou neonacistickou scénou.

S tím souvisí i další tvrzení vlády, kterým podepírá důvodnost svého návrhu na rozpuštění DS a sice spolupráce DS s různými neonacistickými hnutími (Národní odpor, Autonomní nacionalisté, Resistance Women Unity, Národní korporativismus a Dělnická mládež).

K tomu soud uvádí, že až na Dělnickou mládež žádné z těchto hnutí neexistuje formálně právně, nicméně to však není důvodem, aby bylo toto tvrzení vlády odmítnuto. Dle soudu je třeba v této souvislosti zkoumat dva aspekty – protiprávní činnost těchto organizací a jejich faktickou spolupráci s DS. Následně tedy soud přikročil ke zkoumání těchto dvou klíčových aspektů ve vztahu k DS u jednotlivých hnutí a vzhledem k řečené neformálnosti těchto uskupení nebral v potaz námitku DS, která požadovala prokázání formální spolupráce a dokonce namítala neexistenci Národního odporu (pro soud byla v jeho dokazování důležitá fakticita a nikoliv formální stránka). Soud dospěl k následujícím závěrům: protiprávní zaměření a činnost Národního odporu, Autonomních nacionalistů a hnutí Resistance Women Unity a jejich spolupráce s DS byla prokázána, u Národního korporativismu bylo prokázano, že jde o dnes již zaniklé hnutí a co se týče Dělnické mládeže jako z výše jmenovaných jediného formálně existujícího hnutí, je úplně personálně propojená s DS a podle soudu není namístě prokazovat její protizákonnost, neboť její činnost může být připisována přímo DS.

Soud má za to, že DS tvoří oficiální politickou platformu pro v podstatě celou českou neonacistickou scénu a že celé výše uvedené rasistické vyznění programu i faktické činnosti DS tedy v souvislosti s prokázanou spoluprací DS s výše popsány extrémistickými hnutími dostává ještě nebezpečnější obrysy.

Na závěr se soud zabýval veřejnými akcemi za účasti DS. Analyzoval velké množství shromáždění, přičemž důkazem participace DS na shromáždění nebylo svolání akce přímo DS, ale i to, že ji buď svolal někdo z představitelů DS nebo že ji DS propagovalo na svých webových stránkách, případně že na těchto akcích vystupovali představitelé DS. Zatímco některé akce proběhly zcela v souladu se zákonem, u jiných bylo soudem zjištěno značně rasistické zaměření, přičemž pomyslným vrcholem v protiprávnosti byla tzv. „Bitva o Janov“, od které nejen že se DS nedistancovala, ale opakovaně ji ve svém tisku a na internetu nadměru kladně hodnotila.

Soud tedy po výše uvedeném rozsáhlém dokazování uplatnil na DS „čtyřprvkový test pro rozpuštění politické strany“ a došel k závěru, že:

1. Protiprávnost DS byla prokázána (porušení § 4 písm. a) a d) a § 5 odst. 1 zákona),

2. Protiprávní jednání je DS přičitatelné,

3. DS představuje bezprostřední hrozbu pro demokratické zřízení (to se ukázalo např. ve zmiňované „bitvě o Janov“),

4. Proporcionalita zásahu je dána tím, že nikdo se nemůže dovolávat svého práva na sdružování v politických stranách, pokud tohoto práva pouze zneužívá k potlačování základních práv a svobod jiných

a rozhodl proto tak, že rozpustil Dělnickou stranu.

Diskuse argumentů soudu

Soud své rozhodnutí o rozpuštění DS podpořil skutečně velmi rozsáhlým dokazováním, ale jak sám správně konstatoval, jednotlivé provedené důkazy by samy o sobě argument pro rozpuštění politické strany nepředstavovaly, je to až spojení všech v řízení provedených zjištění, které dává dohromady obraz DS jako subjektu zcela neslučitelného s demokratickým zřízením.

Argumenty soudu byly podle mého názoru natolik přesvědčivé a důkladné, že jakkoliv je rozpuštění politické strany ze své podstaty chůzí po tenkém ledě, NSS svým po všech stránkách kvalitním rozhodnutím zanechal jen málo místa k polemice. Přesto se pokusím stručně vyjádřit k jednotlivým bodům, jež naplňují onen test pro rozpuštění politické strany tak, jak byl výše předestřen.

Protiprávnost DS

Protiprávnost politické strany může být v podstatě založena jedině tím, že její činnost (či program) odporuje některému z ustanovení § 4 zákona a proto musejí být tato ustanovení dostatečně volná a široká. Pokud se podíváme na písm. a) a d) tohoto paragrafu:

Vznikat a vyvíjet činnost nemohou strany a hnutí,

a) které porušují ústavu a zákony nebo jejichž cílem je odstranění demokratických základů státu,

d) jejichž program nebo činnost ohrožují mravnost, veřejný pořádek nebo práva a svobodu občanů,

tak zjistíme, že na počínání DS sedí jako na míru ušitá. Požadavky kladené programem DS, stejně tak jako její faktická činnost tak, jak byly u soudu dokázány, měly zcela nepochybně za cíl porušovat ústavně zaručená práva menšin. U strany, která je tak výslovně, zjevně a nepokrytě rasistická ve svém programu i v projevech svých představitelů a která tento rasistický program také převádí do praxe na akcích typu „bitvy o Janov“ podle mě nedá příliš práce prokázat její protiprávní zaměření.

Jako nadbytečné vidím prokazování podobnosti symboliky DS s nacistickou NSDAP. Stejně jako při hodnocení propojenosti DS s různými neonacistickými organizacemi nebo při hodnocení přičitatelnosti protiprávního jednání straně by měl dle mého názoru i zde soud vycházet spíše z fakticity než z formy. Je zcela nepodstatné, zda DS používá jako logo ozubené kolo nebo jestli vytiskla na plakáty obrázek dělníka s kladivem, důležité je, že DS ve svém programu a činnosti prokazatelně rozdmýchává rasovou nenávist a tento fakt samotný, ke konstatování protiprávnosti DS stačí.

Přičitatelnost

Politická strana je právnickou osobou a tedy uměle vytvořeným subjektem, který není nadán vlastní vůlí a který nemůže sám o sobě jednat. A když nemůže jednat, tak nemůže jednat ani protiprávně, jako každá jiná právnická osoba je jen právní konstrukcí. Proto určení přičitatelnosti určitého jednání politické straně představuje zcela klíčový problém. Jelikož ze své podstaty mohou právně jednat jen lidé, fyzické osoby, pak je zcela zřejmé, že aby možnost rozpustit politickou stranu nebyla jen možností teoretickou, ale v praxi neuskutečnitelnou, neboť politická strana nebude nikdy jednat, je nutné, aby soud nastavil jistá pravidla pro to, co je možno považovat za straně připsatelné.

A v této souvislosti se jeví zcela legitimním závěr soudu, že názory, které jsou opakovaně prezentovány ve stranickém tisku a na stranickém webu a které zaznívají z úst představitelů strany na oficiálních a veřejných akcích, jsou nejen osobními názory jejich autorů, ale že je nutné je přičíst také politické straně jako celku. Neboť právě toto je cesta, jak politická strana jako subjekt veřejného života sděluje občanům své názory a postoje – prostřednictvím předvolební kampaně, stranou vydávaných tiskovin, projevů stranických představitelů atd.

Mnohem kontroverznějším je požadavek, aby se strana veřejně distancovala od všeho, s čím nechce být spojována. Tento požadavek mám za přehnaný a vadí mi, že se na mnoha místech rozhodnutí objevuje. Přičítat lze straně jen to, co jako své názory prezentuje, ne to, od čeho se nedistancovala. Pokud např. některý představitel politické strany vystoupí v televizi s extrémními názory a vedení strany poté okamžitě v reakci na to svolá tiskovou konferenci, na které se od těchto názorů distancuje a i ten představitel, který je původcem tohoto „nelibého“ názoru následně prohlásí, že se jednalo o vyjádření jeho osobního názoru, tak takový názor straně nelze přičítat, naopak to však nefunguje.

V celku však souhlasím se závěrem soudu, že protiústavní a protizákonné jednání DS tak jak bylo před soudem představeno, jí je přičitatelné.

Bezprostřednost hrozby

Otázka bezprostřednosti hrozby je ještě kontroverznější než otázka přičitatelnosti. Je totiž snadné argumentovat, že strana, která je natolik malá, že má velmi daleko do toho překročit pětiprocentní hranici pro vstup do parlamentu, nemůže být reálnou a hlavně BEZPROSTŘEDNÍ hrozbou pro demokracii, protože nemá politickou sílu cokoliv ze svého programu, jakkoliv může být nenávidný, prosadit. A tak se takový program či prohlášení předsedy takové strany učiněné někde na mítinku, dá hodnotit jako pouhá prázdná proklamace a jedinou možnou sankcí je případná trestněprávní odpovědnost osoby, která svými prohlášeními rozpoutává rasovou nenávisť. Je zřejmé, že pokud zcela minoritní neparlamentní politická strana například prohlásí, že jejím cílem je změna Ústavy v tom smyslu, že všichni Romové budou násilně deportováni za hranice a že právo žít na území ČR budou mít jen občané české národnosti, je jasné, že takové prohlášení nepředstavuje bezprostřední hrozbu, neboť je zcela nepředstavitelné, že by taková strana bezprostředně Ústavu v tomto smyslu skutečně mohla změnit.

Na druhou stranu pokud si představíme, že by výše zmíněné prohlášení učinila strana, která by v parlamentu měla ústavní většinu, tak už bychom žili zcela jistě v totalitním státě, o žádné demokracii by nemohla být zřejmě ani řeč a je úplně stejně (jako v předchozím případě změna

Ústavy) nepředstavitelné, že by byl podán návrh na rozpuštění takto mocné strany nebo že by mu dokonce bylo vyhověno a k rozpuštění takové strany by skutečně došlo.

Tím se ovšem dostáváme do patové situace, kdy velkou stranu, která skutečně má politický potenciál potřebný k tomu, aby mohla podstatné náležitosti demokratického zřízení ohrozit, zakázat nelze, a malou stranu, která tento potenciál nemá, zakázat také nelze, právě proto že jej nemá.

NSS z této situace vybruslil tím, že konstatoval, že *„rizikem ohrožení demokracie je třeba rozumět i stav, kdy je strana schopna třeba jen na lokální úrovni účinně destabilizovat stávající institucionální a právní systém“* - a dokázat v případě DS toto, již tak těžké nebylo, zvláště ve světle akcí typu „bitvy o Janov“. Dá se však namítnout, že si to soud tímto extenzivním výkladem pravidla, kterým se sám zavázal, hodně ulehčil.

S tím poté souvisí, zda je vůbec dobře, aby možnost rozpustit politickou stranu existovala. K tomuto všemu se ještě vrátím v poslední části své práce, vyhrazené mému názoru na věc, zde pouze uvedu, že se závěrem soudu, že rozpuštění politické strany je nutné brát jako preventivní zákrok bránící se demokracie, sám za sebe souhlasím.

Proporcionalita

Posledním bodem nutným dle NSS k rozpuštění politické strany je určení, zda je tím způsobený zásah do sdružovacího práva přiměřený sledovanému cíli (tedy ochraně práv, které svým působením strana porušuje).

S tímto kritériem mám stejně jako s tím předchozím trochu problém, byť z opačného důvodu. Jestliže jsme řekli, že bezprostřednost hrozby, pokud by byla chápána úplně doslova, je kritériem naprosto absurdním, protože by fakticky zamezovalo tomu, aby vůbec kdy nějaká politická strana mohla být rozpuštěna, tak v případě požadavku proporcionality mám za to, že pokud byly splněny tři předchozí předpoklady, tedy že strana vyvíjí protiprávní činnost, která jí je jednoznačně přičitatelná a strana je bezprostřední hrozbou pro demokratický právní stát, tak je podmínka proporcionality dána vždy!

Není proto divu, že NSS shledal, že i z hlediska přiměřenosti zásahu, je rozpuštění DS naprosto v pořádku.

Vlastní názor

Mám pocit, že se mi nepodařilo zůstat zcela neutrálním a mnoho ze svých názorů jsem tak již sdělil v předchozích částech. Přesto bych však na tomto místě rád o některých záležitostech pojednal a rád bych se vyjádřil zejména ke smyslu institutu rozpuštění politické strany a ke smysluplnosti toho, co nazývám „čtyřprvkovým testem pro rozpuštění politické strany“.

„Čtyřprvkový test pro rozpuštění politické strany“

Již v předchozí části jsem zmínil, že mám problém zejména se dvěma posledními částmi tohoto testu, tedy s „bezprostřední hrozbou“ a „proporcionalitou“. Řekl jsem, že požadavek splnění podmínky bezprostřední hrozby pro demokratický právní stát považuji za absurdní, a i když jej následně NSS

sám velmi zmírnil tak, že řekl, že stačí, když půjde o ohrožení na lokální úrovni, tak si myslím, že by tento třetí prvek testu mohl být definován jinak.

Pokud by totiž nebyl definován jako bezprostřední hrozba pro demokratický právní stát ale jako POTENCIÁLNÍ hrozba pro demokratický právní stát, tak by vše začalo dávat smysl. Z hlediska preventivně bránící se demokracie je smysluplné, aby byly zakázány všechny pokusy, které pokud by se rozvinuly do plné šíře, by znamenaly její ohrožení. Ovšem, jelikož, jak již bylo několikrát zdůrazněno, je zásah do sdružovacího práva zásahem značným a ve fungující demokracii by k němu mělo docházet jen zřídka a to ve skutečně dobře odůvodněných případech, dostal by nový smysl i čtvrtý a poslední prvek testu – poměrování zásahu se sledovaným cílem. Jelikož mnoho názorů a postojů, pokud by se vyvinuli do té nejzvrhlejší formy, by mohlo znamenat potenciální ohrožení demokracie, tak by se muselo velmi pečlivě testem proporcionality vážít, zda je zásah do práva sdružovacího oprávněný. Když však soud ve skutečnosti ve třetím bodu operuje s pojmem bezprostřední hrozby pro demokracii, tak se test proporcionality stává naprosto prázdným a nadbytečným. Nelze si totiž reálně představit, že soud, který dojde k přesvědčení, že strana vyvíjí protizákonnou činnost a představuje bezprostřední hrozbu pro demokratický právní stát, by na druhou stranu konstatoval, že přesto by bylo rozpuštění takové strany neúměrně velkým zásahem do práva sdružovacího.

Smysluplnost rozpuštění politické strany

Nabízí se také otázka, zda by vůbec institut rozpuštění politické strany měl být v právním řádu zakotven. Je to zaprvé proto, že (ve velmi obecné rovině) pokud demokracie připouští hlásání jen určitých názorů a jiných ne, tak to samo o sobě moc demokratické není, a rozpuštění politické strany může být potom viděno jako akt sebepopření demokracie, jakožto systému, který vychází z mnohosti názorů. Jsem však toho názoru, že evropská historie dvacátého století na tyto pochyby dala jasnou odpověď a že dnes již nikdo nemůže pochybovat o tom, že pokud chce demokracie přežít, tak se musí umět bránit totalizujícím vlivům a razantně vystavit stopku každému pokusu o pošlapávání lidských práv.

Druhý důvod pro možné pochyby o smysluplnosti rozpouštění politických stran je mnohem praktičtější. Ptá se, jaký to má faktický smysl vést nákladné soudní řízení o rozpuštění strany, jehož výsledkem je brilantní sto dvaceti stránkový rozsudek, když předseda rozpuštěné strany může hned vzápětí založit stranu novou (což se také v případě DS stalo – dnes už tu máme DSSS) a naděje, že bude ve skutečnosti „lepší“ než ta stará, jsou mizivé. Navíc jak soud sám v tomto případě podotkl, DS není vnějším nepřítelem, je jednou z tváří naší společnosti, jinými slovy tyto lidi s těmito názory zde jsou a to jestli jim zakážeme jednu stranu a oni se přes noc přeskupí do jiné, na této skutečnosti nic nezmění.

Také NSS si těchto pochyb je vědom a odpovědi na tuto otázku se nevyhýbá. A stejně jako soud, tak i já si myslím, že i přes vše výše řečené, institut rozpuštění politické strany smysl má a je velmi potřebný.

Politické strany jsou zcela nezbytné pro chod zastupitelské demokracie, a proto tyto veledůležité subjekty požívají ze strany práva jistých výhod, což je zcela pochopitelné, protože to, co demokracii živí a udržuje v chodu, musí být podporováno. A právě proto je také zcela zřejmé, že subjekt, jehož v podstatě jediným programem je podněcování rasové nenávisti (což se v minulosti již tolikrát

ukázalo býti zlem ve své nejhorší podobě), nemůže těchto výhod přiznávaných politickým stranám požívat a je zcela nemyslitelné, aby takový subjekt nosil štít demokratické politické strany.

NSS také uvedl, že svým rozhodnutím vytyčil hranice, které i do budoucna jasně určují, co politická strana smí a co už ne. To je samozřejmě také pravda, ale domnívám se, že nejhlubší smysl rozpuštění politické strany, která je jednoznačně rasistická a nedemokratická, spočívá v tom, že jde o důrazné prohlášení, které říká, že toto není v našem státě možné a že to nebude podporováno.

Rozhodnutí NSS o rozpuštění DS tedy jako celek, přes některé dílčí výhrady, které jsem uvedl, hodnotím jednoznačně kladně a jsem s ním ztotožněn.